

Az ünnepi könyvhét tanulságai

Az idei ünnepi könyvhétnek különös jelentőséget adott, hogy hazánk felszabadulásának 10. esztendejében rendeztük meg. Fel kellett használnunk arra, hogy bemutassuk új irodalmunk tízéves fejlődését, könyvtármozgalmunk eredményeit. Az ünnepi könyvhét feladata volt az idén is az olvasótábor gyarapítása, az új magyar irodalom megismertetése. Feladatunk volt emellett a politikai irodalom propagálása, továbbá a szakkönyvek, elsősorban az alsófokú, a termelésben közvetlen segítséget nyújtó műszaki könyvek és a népszerű mezőgazdasági szakkönyvek ismertetése, terjesztése.

Vizsgáljuk meg, sikerült-e ezt a célt elérnünk?

A könyvhét végleges eredményei a lap nyomdábaadásakor még nem állnak rendelkezésre, amnyi azonban megállapítható, hogy a könyvtárak olvasótáborára ismét gyarapodott, az eladott könyvek száma a tavalyi jó eredményeket is felülmúlja, az irodalom, az olvasás népszerűsítése terén ismét nagy lépést tettünk előre.

1.

A *könyvtárak dolgozói* ismét lelkes munkát végeztek. A megyei könyvtárak nemcsak a központi rendezvényeket szervezték meg gondosan, hanem segítséget nyújtottak az irányításuk alá tartozó könyvtáraknak is. Nagy sikerrel rendezték meg valamennyi megyeszékhelyen »Az irodalom és könyvkiadás tíz éve« c. nagyszabású kiállítást. Sok helyen bemutatták a megyék könyvtárhálózatának fejlődését is. Valamennyi járási könyvtár és számos falusi könyvtár is rendezett könyvkiállítást. Hajdú megyében pl. három városi, három járási, tíz önálló községi és száznegyven népkönyvtár rendezett kiállítást. A kiállítások igen látogatottak voltak, pl. az ózdi kiállítást ezerszázan tekintették meg. Nagy segítséget nyújtottak a könyvtárak az irodalmi előadások rendezésében. Kisvárdán pl. hatszázan jelentek meg az irodalmi esten, a siker a jó szervezés mellett a könyvtárnak az olvasókkal való jó kapcsolatát bizonyítja.

Igen határos volt a helyi írók részvétele is a rendezvényeken, amelyek sikere a könyvtárak mellett a TIT munkáját is dicséri. Hasznos javaslatok születtek az olvasómegbeszéléseken. Az olvasók a könyvbeszerzés megjavítására tettek javaslatokat, továbbá katalógust kértek. A dorogi járási, a váci járási és a tatabányai megyei könyvtárban a könyvkiadói terveket beszélték meg. Olyan kis

könyvtárban, mint a Hajdú megyei kis-marmjáni, harminc olvasó jelent meg a megbeszélésen.

Előfordult azonban — ha ritkábban is, mint az előző években — bizonyos kapkodás és szervezetlenség is. Szombathelyen helyiség hiányában más rendezvénnyel kellett összevonni a megnyitót, Kőszegre félreértés következtében nem érkezett meg az író, Miskolcon és Szegeden pedig nem fordítottak elég gondot a közönségszervezésre. A Tolna megyei könyvhét bizottság csak elkésve kapta meg a megnyitóra utazó író nevét.

A könyvhét során több ezer fővel sikerült növelni az olvasók táborát. A Szolnok megyei könyvtár 49, ugyanitt az ifjúsági könyvtár 50 új olvasóval gyarapította táborát. E feladat elvégzése érdekében sok könyvtár, így pl. a fonyódi járás valamennyi könyvtára, meghosszabbított kölcsönzési órákat tartott.

A könyvtárak felismerték, hogy a könyvhét is jó alkalom az ifjúság kulturális nevelésére. Általánossá vált a könyvbálak rendezése, amelyek bevétele a könyvtárállomány gyarapítására fordították. Az idén nemcsak a megyei és járási könyvtárak, hanem számos falusi könyvtár is meseórákkal kedveskedett a legifjabbaknak. Általánossá váltak a szavalóversenyek, irodalmi rejtvénypályázatok. Somogyzil községben pl. 300 részvevő jelenlétében zajlott le a szavalóverseny, amelynek döntőjében felnőtt dolgozó parasztok is szerepeltek. Sok könyvtár »Legkedvesebb könyvem« címmel az ifjú olvasóknak hirdetett pályázatot. Baranya megyében a legtöbb előadást filmvetítéssel kapcsolták egybe. Követésre méltó példa a nagykállói könyvtár szavaló- és mesemondó versenyre, amelynek célja a népi hagyományok elterjesztése volt. Mindezek a rendezvények színessé, változatosabbá tették a könyvhét gazdag programját.

A *könyvhét bizottságok* sok szakmai ankétot is szerveztek. Ezek többségén az előadást hosszabb vita követte, pl. Heves megyében a hatvani MIAV fűtőházban, Mezőtárkány községben. Az ankétok elősegítették a szakirodalom olvasását, tanulmányozását és ezzel a termelés növelését, a mezőgazdaság fellendítését. Hajdú megyében 35 helyen volt mezőgazdasági szakkönyv-ismertetés. Helyesen jártak el azokban a megyékben, ahol a traktoros napot összekapcsolták az ünnepi könyvhét rendezvényeivel. Szabolcs megyében pl. számos helyen mezőgazdasági jellegű kiállításokat rendeztek és szakkönyvismertetéseket tartottak a traktoros napon.

Az üzemekben is sok sikeres rendezvényel találkoztunk. Nagysikerű irodalmi előadás volt pl. az R.M. Művekben. Egyes helyeken azonban a rendezvények látogatottsága gyér volt, vagy éppen el is maradtak a rendezvények. A számos nagysikerű előadás azt bizonyítja, hogy egyes megmozdulások sikertelenségének oka nem a dolgozók érdeklődésének hiányában, hanem a rossz előkészítésben, a gyenge szervezésben keresendő.

Íróink is derekasan kivették részüket a könyvveti munkákból. Többségük szívesen vállalkozott többszöri vidéki utazásra. Az irodalmi esteken, olvasómegbeszéléseken általában sikeresen valósult meg a könyvhét egyik lényeges célkitűzése: író és olvasó közvetlen találkozása. A könyvsátrakban való megjelenést, a dedikálást, az olvasókkal való közvetlen megismerkedés formáját azonban sokkal nagyobb gonddal kell a jövőben megszervezni.

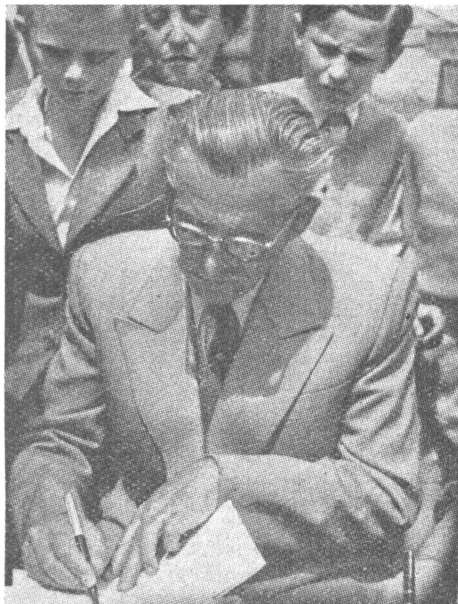
Igen helyes volt az a kezdeményezés is, hogy az Írószövetség a könyvterjesztés kiváló dolgozóit közvetlen beszélgetésre hívta meg a könyvhét előtt.

2.

Az idei könyvhét kiemelkedő eseménye volt a budapesti Nemzeti Szalonban rendezett »A magyar könyv tíz éve« c. kiállítás, mely híven számolt be könyvkiadásunk, könyvterjesztésünk tízéves fejlődéséről, az eredményeket grafikonok, tablók ismertették és büszkén láthattuk, hogy a magyar könyvművészet tíz év alatt mennyit fejlődött. A nagy gonddal szervezett kiállítást több, mint tízezer keresték fel, de ha a propaganda jobban működik, a látogatottság még nagyobb arányú lehetett volna.

A könyvhét hivatalos záróünnepélye a Zeneakadémián rendezett *költői est* volt. Csak sajnálni lehet, hogy az Írószövetség nem gondoskodott a megfelelő szervezésről és a magasszínvonalú művészi műsort mindössze néhány százan hallgatták végig. Pedig más rendezvények, mint pl. a Magvető és az Állami Könyvterjesztő Vállalat közreműködésével rendezett előadás, valamint számos vidéki példa is azt bizonyítja, hogy a közönség szereti a szép verset és szívesen hallgat meg jól összeállított műsorokat. Helytelen gyakorlatnak tartjuk, hogy az Írószövetség az ilyen estjeire elsősorban saját tagjait hívja meg — akik többnyire el sem mennek — ahelyett, hogy plakátokon meghirdetve, elsősorban a nagy közönség részére rendezné őket.

Az idei könyvhét sikerét segítette az is, hogy *Kisfilm* is készült, amely bemu-

Szabó Pál könyvet dedikál

tatta tíz év irodalmának, könyvkiadásának, olvasómozgalmának fejlődését.

A *sajtó és a rádió munkája* is nagyban hozzájárult az eredményekhez. A nagy napilapokon kívül a megyei lapok is jelentős segítséget adtak. Sok riportot közöltek a lapok, azonban a könyvbírálatok, az alapos könyvismertetések számával és minőségével még nem lehetünk teljesen elégedettek. Nem lehetünk elégedettek irodalmi folyóiratainkkal sem. Nem helyes, hogy a Csillag-nak sem a májusi, sem a júniusi száma egyáltalában nem utalt a könyvhétre és véleményünk szerint az Irodalmi Újság is — bár sokat foglalkozott a könyvhét könyveivel és rendezvényeivel — a jövőben külön ünnepi számmal jelenhetne meg ilyen alkalommal.

3.

Az idén a tavalyinál is több *utcai és üzemi* árusítást szerveztek. Ezt a bő választék, kiadóink többségének jó felkészülése is elősegítette. A *könyvhétre 139 új könyv, több mint egymillió példányban jelent meg*. Ezenkívül az év első hónapjaiban nagyobb példányszámban megjelent és még teljesen el nem fogyott kiadványok is természetesen ott voltak a könyvveti árusítóhelyeken.

Vizsgáljuk meg az egyik legjobban vitatott kérdést: vajon *helyes volt-e a gazdag választék?* Erre a kérdésre határozott igennel kell felelni. El kell

azonban ismerni, hogy a bő választék a vásárlót és eladót egyaránt zavarta bizonyos mértékig. Ezért a jövőben arra kell törekednünk, hogy az ünnepi könyvhét könyvei közül mintegy 30—40 olyan kiadványt kiemeljünk, amelyek jelentőségük miatt különös propagandát kívánnak és amelyeknek a szerzőjét a közönség kevéssé ismeri még és akinek műve feltétlenül érdemes a propagandára. Kétségtelen, hogy a bő választék nem mindig tette lehetővé a könyvek megfelelő elrendezését, nem lehetett valamennyi kiemelkedő művet előtérbe állítani az árusítóhelyeken. Ezért nem is hibáztatjuk a Könyvterjesztőt. Kétségkívül hiba volt azonban, hogy az egyes kiadók sátrainál (pl. Művelt Nép, Akadémia) nem tűnt ki ezen árusítóhelyek jellege. Hiba volt az is, hogy az ipari megyékben sok helyütt az utcai árusítóhelyeken nem lehetett szakkönyveket találni.

4.

Az idei könyvhét az olvasóközönség ízlésének fejlődését is bizonyítja. Nem mutatkozott meg az a pánikszerű roham egyes könyvek iránt, ami még az előző könyvhétre is jellemző volt. Kétségkívül ez is a bő választéknak tudható be. Az érdeklődés ezen egészséges fordulatához hozzájárult az is, hogy javuló könyvkiadásunk most már nemcsak egy-egy

olyan alkalomra, mint pl. a könyvhét, gondoskodik a klasszikusok és élő íróink legkeresettebb műveinek megjelentetéséről, hanem évközben is bő választék várja az olvasót a könyvesboltokban.

Az idén végre legnagyobb költőink — Petőfi, Ady, József Attila — költeményei is nagy számban voltak kaphatók. De eleget kell tennünk annak a mindenfelől elhangzott kívánságnak is, hogy más nagy költőink — pl. Arany, Vörösmarty — műveit is mielőbb megjelenessék népszerű, könnyen hozzáférhető kiadásban és hogy a válogatások mellett jelentessük meg a nagy költők összes verseit is.

Az ünnepi könyvhét alkalmával — reméljük, tartósan — sikerült felkelteni az érdeklődést a költői művek iránt. Nemcsak az olyan szerencsés válogatás, mint a »Virágom, virágom« című szerelmes versantológia, vagy Tóth Árpád válogatott verseinek sikeréről számolhatunk be, hanem arról is, hogy többek között Kuczka Péter, Sipos Gyula új kötetét is igen sokan vásárolták.

Budapesten és vidéken nagy példányszámban kelt el Tolsztoj Anna Karenánája. A legtöbb árusítóhelyen hamar elfogytak Thomas Mann novellái és órák alatt az utolsó példányig elfogyott a Lear király — igaz kis példányszámú (3000) — kiadása is. A szovjet írók művei közül különösen Koszov: Zsurbin-család c. regénye, Groszman: Egy szerelem története c. elbeszélés-kötetét vásárolták. Jól fogyott Pradolini olasz író Szegény szerelmesek krónikája c. műve. Számunkra különösen örvendetes, hogy az új magyar írók műveit is érdeklődéssel fogadták és vásárolták; így többek között Palotai Boris, Tatay Sándor könyveit. Az új magyar irodalom iránt az üzemekben minden eddigénél nagyobb érdeklődés nyilvánult meg.

A humoros könyvek (Darvas és Gádor művei) sikere azt bizonyítja, hogy ezen a téren az eddigénél sokkal többet kell nyújtanunk. Ismét nagy sikert arattak a sorozatok, a jól bevált Olcsó Könyvtár mellett az Érdekes Könyvek és Vidám Könyvek sorozat füzetei is.

A fiatalok örömmel fogadták Thury Zsuzsa, K. Grandpierre Emil és mások ifjúsági műveit. Íróink láthatták, tapasztalhatták, hogy érdemes az ifjúság számára alkotni, fiataljaink hálásak a nekik szánt művekért.

Nagy volt az érdeklődés a politikai művek iránt is. A történelmi materializmus, A politikai gazdaságtan tan könyve, Kállai Gyula: A magyar függetlenségi mozgalom c. művének új kiadása nagy példányszámban fogyott. Teljesen elfogyott Russel: A horogkereszt rénettei c. mű második kiadása, úgy, hogy

Az Ifjúsági Könyvkiadó sátra a Kálvin téren

harmadik kiadásról kell gondoskodnunk. Elfogyott továbbá Gurjev: Az istenhitről c. műve. Nagy sikere volt Vas Zoltán: A fény felé és Kántor Zsuzsa: Feledhetetlen ifjúság c. művének. Nagy számban vásárolták az ismeretterjesztő műveket is, különösen Lipin-Belov: Az ékirás regénye címűt.

Bár a könyvhét elsősorban az új magyar irodalom ünnepe és a propaganda is erre irányult elsősorban, a szakkiadványok iránt is nagy érdeklődés volt. A jövőben szakkiadóinknak a könyvhétre nagyobb számban kell megjelentetniük népszerű műveket.

Nem kis mértékben a gazdag választék tette lehetővé a könyveladás nagy sikerét. Bár a könyvhét időpontja — amit a könyvhét szervezői természetesen nem láthattak előre — nem mindenben kedvezett a könyvvásárlásnak, mégis a tavalyinál is nagyobb volt az eredmény. A Könyvterjesztő és a Szövetség nem ismeri még valamennyi üzem és földművesszövetkezet könyvárusítási eredményét, hiszen sok helyen a fizetési napokig meghosszabbították a könyvvásárt, de máris megállapítható, hogy legalább 5%-kal felülmúltuk a tavalyit, ami azt jelenti, hogy a tavalyi háromnegyedmillió kötettel szemben kb. *nyolcszáz ezer könyvet* adtunk el. Különösen kiemelkedő eredményt értünk el a budapesti nagyüzemekben, ahol a forgalom az októberi forgalmat egyharmaddal túlhaladta. A forgalom összetételét vizsgálva, megállapíthatjuk, hogy az idén a könyvtárak és más közületek kevesebb könyvet szereztek be, mint tavaly; így a lakosság könyvvásárlása 5%-nál jóval többel nőtt az októberi könyvhéthez képest.

5.

Bár a könyvterjesztés évközben nem mindig tud lépést tartani egyre javuló könyvkiadásunkkal, *elsősorban a könyvterjesztés dolgozóit illeti dicséret a sikerért.* A jövőben azonban a könyvesboltok dolgozóinak és társadalmi aktíváknak már előre meg kell ismerkedniük a jelentősebb művekkel. Nem elég ismertetőjegyzékeket kiadni, hanem gondoskodni kell arról, hogy ezeket a jegyzékeket és a jelentősebb kiadványokat a könyvterjesztők olvassák, tanulmányozzák. Ez nemcsak a könyvhéten feladatunk. Az Állami Könyvterjesztő Vállalatnak állandóan arra kell törekednie, hogy a szervezés mellett a munka tartalmi részével is többet foglalkozzanak dolgozói. Kultúralt könyvterjesztésről mindaddig csak beszélni fogunk, amíg az Állami Könyvterjesztő Vállalat nem valósítja meg azt a célkitűzést,

Könyvárusítás Nádudvaron az Ünnepi Könyvhéten

hogy dolgozói valóban megismerkedjenek a könyvújdonosságokkal.

A társadalmi aktívák az idén is lelkes munkát végeztek. Az üzemekben a szakszervezeti bizottságok és üzemi könyvtárosok nagy segítséget adtak az árusítás megszervezéséhez. Egyes helyeken az MNDSZ, a DISZ is segített. A pedagógusok, bár a könyvhét a tanév végi nagy munkákkal esett egybe, különösen a falvakban, támogatták a könyvárusítást.

Minden alkalommal különösen érdekes számunkra *a falun elért eredmény.* Idén megdőlt az a balhiedelem, hogy a nagy mezei munkák idején a falvakban nem lehet könyveket eladni. Az eddigi nem végleges adatok szerint a földművesszövetkezetek pl. csaknem annyi könyvet adtak el, mint októberben. Pl. Répcelakon 335 könyvet adott el a földművesszövetkezet 4092 forint értékben, Jánosalmán 404 könyvet 3920 forint értékben. A földművesszövetkezetek mostani munkájával elégedettek lehetünk, ezért a SZÖVOSZ igazgatóságától azt várjuk, hogy a földművesszövetkezetek rendszeres könyvterjesztési munkáját is a könyvhéthez hasonló lendülettel szervezze meg.

A gépállomásokon, állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben és a falusi iskolákban a Könyvterjesztő számos nagysikerű vásárt rendezett. A jó eredmények ellenére tervezzük, hogy az ősszel mezőgazdasági könyvvásárt rendezünk és ennek során természetesen más irányú könyveket is árusítunk majd. Véleményünk szerint a falun még annyi ki nem használt lehetőség van, hogy helyes, ha egy évben kétszer-háromszor is nagyobb méretű könyvpropagandát fejtenk ki.

Az ünnepi könyvhét sikerét segítette *a tanácsok népművelési osztályainak, csoportjainak jó munkája.* Bizonyosodott,

hogy egyre jobban irányítják megyéik kulturális életét, s így a jövőben még bátrabban támaszkodhatunk rájuk. Igen helyes volt, hogy pl. Vas megyében a népművelési állandó bizottság kibővített ülésén tárgyalta meg az ünnepi könyvhét tervét. Sok helyen értékes segítséget kaptak a könyvheti bizottságok a pártszervezetektől is (pl. Békés, Heves megyében). Somogyban több községben, pl. Kadarikúton, Siófokon a pártbizottság titkára tartotta a megnyitót.

A könyvhéten a könyvkiadásban, terjesztésben, a könyvtármozgalomban résztvevő szervek együttműködése igen jó volt. Ezt az együttes munkát a könyvhét után is folytatni kell. Miskolcon pl. a könyvtár fiatal olvasóiból alakult kultúr-csoport a külső kerületek könyvsátrainál műsort adott. Tolna megyében a könyvtárak megszervezték a könyvvásári tanácsadást. Ugyancsak itt érdekes kísérlet volt, hogy a könyvkiállításon ízelítőt adtak a nyomdatechnikából is; egyúttal népszerűsítették a megyei nyomda kiváló dolgozóit. Valljuk meg, hogy eddig az ünnepi könyvhéten kevés szó esett a nyomdászok-ról. Pedig most is — a kiadók dolgozói mellett — ők segítettek elő a művek időre történő megjelenését és főképpen nekik tartozunk hálával a számos szép kiállítá-sú, művészi színvonalú könyvért. Bár az idei könyvhéten már több nyomdai dolgozónak is átnyújtották a népművelési miniszter kitüntető jelvényét, mindez csak szerény kezdet és a jövőben az ünnepi könyvhétet a nyomdák dolgozóinak ünnepévé is kell tennünk.

6.

Végül vizsgáljuk meg a legtöbbet vitatott kérdést: *helyes volt-e ismét visszatérni a hagyományos júniusi időpontra.* Szándékosan maradt utoljára ez a kérdés, mert az eddigiekkel is bizonyítani akartuk, hogy helyes volt a nyári hónapok elején megrendezni a könyvhétet. Valószínűleg kevesebben vitatják azt, hogy árusítás szempontjából feltétlenül helyes e zaz időpont. Az időjárás jobban kedvez ekkor az utcai árusításnak, ami különösen azért fontos számunkra, mert a »véletlen« könyvvásárló is, aki egyeb-

ként a könyvesboltba nem tévedne be, könnyen vásárlóvá válik. Helyes ez az időpont azért is, mert az őszi hónapokban amúgyis többen vesznek könyvet. A nyári időszak mellett szól az is, hogy kiadóink és nyomdáink jobban fel tudnak készülni rá. Október túl közel esik decemberhez, az év másik nagy »könyvhónap«-jához, így tehát a könyvhétnek az első félév végén való megrendezésével egyenletesebben oszlanak meg a kiadói és nyomdai munkák. A mostani időpont mellett szól az a körülmény is, hogy a földművesszövetkezetekben az őszi csúcsforgalom, a Könyvterjesztőnél pedig a tankönyvidény alaposan kifutlasztja a dolgozókat, mire az őszi könyvhéthez érnek.

Sokkal vitatottabb már a könyvtári munka szempontjából az időpont. Könyvtárosaink nagy része ellenzi a júniusi időpontot, szeretnénk mégis szembe szállni ezzel a nézettel, éppen az egyik könyvtáros elvtárs érvelésével támasztva alá igazunkat. Ez az elvtárs arra hivatkozik, hogy az olvasóidény küszöbén a propagandába fektetett energia azonnal, közvetlenül érzékelhető az olvasómozgalomban és számszerű eredményekben jelentkezik. Véleményünk szerint a könyvtári propagandában a könyvárusításban hasonló a helyzet és éppen a nyári hónapok előtt van szükség nagyobb propagandára, amikor a kölcsönzések, a könyvolvasás visszaesésével kell számolni. A Baranya Megyei Könyvtár pl. azt jelentette, hogy »az olvasók számának szokásos nyári csökkenését a könyvheti propaganda hatására most emelkedés váltotta fel«. El kell fogadnunk viszont azt az észrevételt, hogy a júniusi időpont a legértékesebb segítőtársaktól, a pedagógusoktól és a tanulóifjúságtól foszt meg bennünket. Ezért felvetjük a kérdést: nem lenne-e jó néhány héttel előbbre hozni a könyvhét időpontját?

A *tanulmányokat összegezve* megállapíthatjuk: célunkat elértük, növekedett az olvasótábor, újabb tömegekkel ismertettük meg az új magyar irodalmat. A tanulmányok alapján sikeresebben tudjuk megszervezni a legközelebbi könyvhétet és ami ennél is fontosabb, évközben is fel tudjuk használni a tapasztalatokat.

Pálos Endre